

ΑΡΝΗΣΗ ΚΑΙ ΥΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΖΩΗΣ

[ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Επιλέγοντας τη δεδομένη στο διδακτικό εγχειρίδιο σειρά διαπραγμάτευσης των θεμάτων του μαθήματος 16, απλώς εμπλουτίζουμε με κάποια ακόμη αλφειογραφικά χωρία την θεολογική τεκμηρίωση των θέσεων της Εκκλησίας και της χριστιανικής ηθικής για τα εξεταζόμενα θέματα, επισημαίνοντας στους μαθητές την ιδιαίτερη αξία της ζωής, ως δώρου του Θεού στον άνθρωπο, ανακαλώντας ταυτόχρονα στοιχεία από τις διδακτικές ενότητες 10. 13 & 14]

Ε Ι Σ Α Γ Ω Γ Η

ΖΩΗ: δώρο Θεού στον άνθρωπο και όχι ιδιοκτησία του ανθρώπου και γι' αυτό όπως λέει και ο λαός «το δώρο δεν δωρίζεται». Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η ΠΔ «... ενεφύσησεν εις το πρόσωπον αυτού πνοήν ζωής, και εγένετο ο άνθρωπος εις ψυχήν ζώσαν» (Γεν.2,7). Ο ίδιος ο Θεός είναι η ζωή «*εγώ ειμί η ανάστασις και η ζωή*» (Ιωαν.11,25). Κατά τον απ. Παύλο ο Ιησούς «έγινε άνθρωπος για να καταργήσει με τον θάνατό Του αυτόν που εξουσίαζε το θάνατο, δηλαδή τον διάβολο» (Εβρ.2.14), ενώ με την ανάστασή Του «*έσχατος εχθρός καταργείται θάνατος*» (Α' Κορ.15,26) και πραγματικά «*κατεπόθη ο θάνατος εις νίκος. Πού σου θάνατε το νίκος, πού σου θάνατε το κέντρον; το δε κέντρον του θανάτου η αμαρτία*» (Α' Κορ. 15, 54-56). Είναι ο κυρίαρχος της ζωής και του θανάτου, όπως ρητά αναφέρεται στην Αποκάλυψη του Ιωάννη «...εγώ ειμί ο πρώτος και ο έσχατος και ο ζων, και εγενόμην νεκρός και ίδου ζων ειμί εις τους αιώνας των αιώνων και έχω τας κλεις του θανάτου και του άδου» (Αποκ.1,17-18). Τελικά ο Ιησούς Χριστός είναι «η Χώρα των ζώντων» [ας γίνει ανάκληση προηγούμενης γνώσης στους μαθητές με αναδρομή στη σελίδα 29 του βιβλίου όπου η ομώνυμη ψηφιδωτή παράσταση από τη Μονή της Χώρας]

1.ΑΥΤΟΚΤΟΝΙΑ: εκούσια άρνηση ζωής/αυτοκαταστροφή, που κινείται από ιδιοτελή κίνητρα (απογοήτευση, αδυναμία χαρακτήρα, λιποταξία σε άσχημες συγκυρίες, κακή ψυχολογία, νοσηρή ιδιοσυγκρασία)

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ: Ιούδας (αδυναμία αντιμετώπισης της αμαρτίας του), συναισθηματικά απογοητευμένοι, επαγγελματικά αποτυχημένοι

ΘΕΣΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ: άρνηση εκκλησιαστικής ταφής (προληπτικό μέτρο) με εξαίρεση στον πάσχοντα από ψυχικό νόσημα.

***ΑΥΤΟΘΥΣΙΑ:** προσφορά ζωής με ανιδιοτελή κίνητρα ή για ιερούς σκοπούς (αγάπη προς τον συνάνθρωπο, υπεράσπιση ελευθερίας)

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ: **Θυσία Ιησού Χριστού**, γυναίκες στο Ζάλογγο, αγωνιστές στο Μεσολόγγι ή στο Αρκάδι (δείτε τις τελευταίες περιπτώσεις με βάση και το κεντρικό σύνθημα της Επανάστασης «**Ελευθερία ή Θάνατος**»)

2. ΕΥΘΑΝΑΣΙΑ: (=καλός θάνατος). Σχήμα λόγου «κατ' ευφημισμόν» αντίστοιχο με τα «Εύξεινος πόντος» (ενώ στην πραγματικότητα αφιλόξενη θάλασσα για πλοία και ναυτικούς), «Ευμενίδες» (δηλ. Ερινύες) «γλυκάδι» (δηλ. ξύδι) κλπ.

Η ευθανασία αφορά στις περιπτώσεις βαριά τραυματισμένων (εγκεφαλικά νεκρών;), ανίατα πασχόντων, βαριά αναπήρων κλπ. Διακρίνεται σε ενεργητική (δηλ. χορήγηση θανατηφόρου μέσου ή διακοπή μηχανικής υποστήριξης) και σε παθητική (δηλ. μη παροχή μηχανικής υποστήριξης ή άλλης ιατρικής βοήθειας). Στην πρώτη περίπτωση πρέπει να αναρωτηθούμε τι είναι **φόνος** και στη δεύτερη περίπτωση τι είναι **αυτοκτονία**.

Ιστορικά ως «ευθανασία» θα μπορούσε να εκληφθεί η λεγόμενη «χαριστική βολή» (περιπτώσεις εκτελεσθέντων), η επίσπευση του θανάτου (περιπτώσεις αργής & βασανιστικής εκτέλεσης π.χ. σταύρωση), η συνήθεια αποκοπής της κεφαλής βαριά τραυματισμένων αγωνιστών της Τουρκοκρατίας για να μην περιέλθει «ως λάφυρο» στα χέρια του εχθρού(βλ. ποίημα Αριστοτέλη Βαλαωρίτη « Ο Αστραπόγιαννος»)*

* Η Εκκλησία προσφέρει σε περιπτώσεις βαριά και παρατεταμένα πασχόντων την δυνατότητα ταχύτερης εξόδου από τον πόνο και επομένως και από τη ζωή διαβάζοντας την «**ευχή εις ψυχορραγούντα**» [.....Ναί Δέσποτα Κύριε ο Θεός επάκουσον εμού του αμαρτωλού και αναξίου δούλου σου εν τη ώρα ταύτη **και λύσον τον δούλον σου της αφορήτου ταύτης οδύνης και της συνεχούσης αυτόν πικράς ασθενείας και ανάπαυσον αυτόν, ένθα των δικαίων τα πνεύματα.....**]

*Παραδείγματα βαριά και μόνιμα πασχόντων (αναπήρων εκ γενετής ή από ασθένεια/ατύχημα) τα οποία έζησαν ή ζουν με το πρόβλημά τους δημιουργώντας, αντιμετωπίζοντας με αισιοδοξία την πρόκληση της ζωής τους, χωρίς να παραιτηθούν:

α. Σ. Χώκινγκ (φυσικός-συγγραφέας)

β. Έλεν Κέλλερ (*τυφλή & κωφάλαλη διάσημη Αμερικανίδα συγγραφέας & παιδαγωγός για τυφλά και ανάπηρα παιδιά)

γ. Ζωγράφοι με το στόμα ή το πόδι-Αθλητές με πρόσθετα μέλη (βλ. παραολυμπιακοί αγώνες)

3. ΑΜΒΛΩΣΗ ή ΕΚΤΡΩΣΗ: Διακοπή με ιατρική ή πρακτική μέθοδο μιας εγκυμοσύνης που χαρακτηρίζεται ως ανεπιθύμητη [λόγοι κοινωνικοί (άγαμη μητέρα), ψυχολογικοί (φόβος ανατροφής), υγείας (ανωμαλίες εμβρύου, διαπίστωση κληρονομικών ασθενειών)]

- Ο «όρκος του Ιπποκράτη» απαγορεύει ρητά σε ιατρούς να δώσουν βοήθεια ή να προσφέρουν τις ιατρικές τους γνώσεις για να διευκολύνουν μια τέτοια πράξη (**ΣΗΜ. ευθανασία ή άμβλωση**)

«...ου δώσω σε ουδέ φάρμακον ουδενί αιτηθείς θανάσιμον, ουδέ υφηγήσομαι ξυμβουλήν τοιήνδε ομοίως δε ουδέ γυναικί πεσσόν φθόριον δώσω»

* Ο 91^{ος} Κανόνας της Πενθέκτης Οικουμενικής Συνόδου του 692 μ.Χ.) απαγορεύει ρητά την παραπάνω πράξη και την χαρακτηρίζει απερίφραστα «φόνο».

Σήμερα είναι γνωστό ότι από την 3^η εβδομάδα κύησης το κυοφορούμενο διαθέτει δικά του εσωτερικά όργανα [πνεύμονες, στομάχι, έντερο, νεφρά, συκώτι, σπονδυλική στήλη & καρδιαγγειακό σύστημα], ενώ με την συμπλήρωση της 4^{ης} εβδομάδας συλλαμβάνεται μέσω υπερήχων ο κτύπος της καρδιάς. Άρα πρόκειται για ένα αυτόνομο οργανισμό, που φιλοξενείται απλώς στο περιβάλλον της μήτρας. Επιπλέον είναι διαπιστωμένο ότι η άμβλωση προκαλεί – ετεροχρονισμένα - τεράστια ψυχολογικά προβλήματα, κυρίως στη μητέρα, εκτός από τις πολύ πιθανές οργανικές βλάβες ιδιαίτερα σε περίπτωση επανάληψης της ίδιας πράξης (αδυναμία σύλληψης, ζημιές σε εσωτερικά όργανα). **Πιθανές εξαιρέσεις:**

- α) Όταν κινδυνεύει η ζωή της μητέρας από επιπλοκή της εγκυμοσύνης, τότε μπορεί η σωτηρία της δικής της ζωής και επομένως η διατήρηση της δυνατότητας-ικανότητας για μια επόμενη κύηση, να προτιμηθεί της ζωής του εμβρύου (οριακή κατάσταση)
- β) Ανεπιθύμητη κύηση κατόπιν βιασμού (αποδεδειγμένα δηλαδή χωρίς την συγκατάθεση της γυναίκας) Σ' αυτό το παράδειγμα εντάσσεται η περίπτωση γυναικών της Κύπρου, που κυοφόρησαν έπειτα από βιασμό κατά την διάρκεια της Τουρκικής εισβολής και «διευκολύνθηκαν» από την Εκκλησία, ώστε να απαλλαγούν (προαιρετικά) από το ανεπιθύμητο αποτέλεσμα αυτής της πράξης.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ-ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

1. Δίνουμε χώρο και χρόνο αυτενέργειας και προσωπικής συμμετοχής των μαθητών ζητώντας τη συμβολή τους τόσο στον ορισμό της κάθε εξεταζόμενης έννοιας όσο και στον σχολιασμό των προσφερόμενων παραδειγμάτων.
2. Παρεμβαίνουμε συμπληρώνοντας και ολοκληρώνοντας προτάσεις αλλά και προσφέροντας υλικό, που δεν υπάρχει στο βιβλίο ή παραδείγματα από την ιστορία (τα τελευταία είναι ιδιαίτερα χρήσιμα καθώς οι μαθητές βλέπουν «με άλλο μάτι» πράγματα, που είχαν προσπεράσει κατά την διδασκαλία της).

3. Εάν το μάθημα συνοδευτεί από προβολή slides (βλ . συλλογή για το Γυμνάσιο και το Λύκειο, έκδοση ΠΕΘ), τότε οι παρουσιαζόμενες περιπτώσεις αποκτούν νέο ενδιαφέρον για το μαθητή, που συνδέει την θεωρητική εξέταση και ανάλυση με εικονιστική αποτύπωση της ιστορικής στιγμής ή της σύγχρονης πραγματικότητας.

4. Το απόσπασμα από το ποίημα του Αριστοτέλη Βαλαωρίτη «Αστραπόγιαννος», που με θαυμαστή ζωντάνια αποτυπώνει την συγκεκριμένη περίπτωση «ευθανασίας», όταν διαβάζεται από τον καθηγητή, συνήθως καθλώνει το μαθητή και προσφέρει ταυτόχρονα μια νότα διαθεματικότητας στο μάθημα. Οι ενδιαφερόμενοι θα το βρουν εύκολα στην επίτομη έκδοση του ΠΑΠΥΡΟΥ «Νεοελληνική ποιητική ανθολογία» (Αθήνα 1971), από όπου και το παραθέτουμε εδώ ως Παράρτημα του σχεδίου μας.

5. Η παράθεση παραδειγμάτων ανθρώπων που στάθηκαν «όρθιοι» παρά το πρόβλημά τους, προσφέροντας ζωντανό αντιπείρημα της ζητούμενης ευθανασίας, συγκινεί και εντυπωσιάζει τους μαθητές, εφόσον είναι γνωστά πρόσωπα σ'αυτούς και δημιουργεί περαιτέρω γόνιμο προβληματισμό.

6. Για το θέμα της ευθανασίας μπορεί επίσης να γίνει αναφορά στον Αμερικανό γιατρό Τζακ Κεβορκιάν, που είναι περισσότερο γνωστός ως «Δόκτωρ Θάνατος» επειδή σύμφωνα με τη μαρτυρία του βοήθησε 45 ασθενείς να καταλήξουν. (Δημοσιογραφικού περιεχομένου υλικό υπάρχει στο διαδίκτυο)

7. Για το θέμα της ευθανασίας επίσης η γνωστή δημοσιογράφος και συγγραφέας Σώτη Τριανταφύλλου γράφει χαρακτηριστικά στην εισαγωγή άρθρου της με τίτλο «Ευθανασία. Σε ποιόν ανήκει επιτέλους η ζωή μου;» τα εξής: «Όταν ήμουν στο δημοτικό είδα μια κωμωδία του Φρανκ Κάπρα, όπου χαριτωμένες γριούλες σκότωναν συστηματικά από οίκτο, τους δυστυχημένους γέρους που γνώριζαν. Τους προσέφεραν τσάι με αρσενικό. Στη συνέχεια οι γλυκομίλητες αυτές serial killers έθαβαν τα θύματα στο υπόγειο του σπιτιού τους και συνέχιζαν γαλήνιες τις δουλειές του νοικοκυριού. Έχοντας δακρύσει από τα γέλια, γύρισα και κοίταξα τη μαμά μου στο διπλανό κάθισμα: δεν γελούσε καθόλου. Στο τέλος της ταινίας είπε: Δηλαδή όποιος είναι γέρος κι άρρωστος πρέπει να τον ξεκάνουμε;» (το κειμενάκι αυτό προσφέρεται για μια διαφορετική εισαγωγή στο θέμα της ευθανασίας δημιουργώντας ιδιαίτερη αίσθηση)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ακολουθεί το ποίημα του Αριστοτέλη Βαλαωρίτη «Αστραπόγιαννος», η αξιοποίηση του οποίου είναι στη διακριτική ευχέρεια του διδάσκοντος

ΑΣΤΡΑΠΟΓΙΑΝΝΟΣ

(διάσημος κλεφταρματολός της Στερεάς Ελλάδος κατά τον 18^ο αιώνα)
(απόσπασμα)

*Λαμπέτη εδείλιασα!..Τα σωθικά μου
άσπλαχνο εθέρισε βόλι, πικρό
Νεκρά στο σκάνδαλο τα δάχτυλά μου
βλέπεις επάγωγσαν...Δωσ' μου νερό*

*Λαμπέτη, εσβήστηκα! 'Ωραν την ώρα
φεύγ' ανυπόμονη, πετά η ψυχή
Στα κρύα τα χείλη μου στέκεται τώρα
σκύψε και πιέ τηνε μ' ένα φιλί*

*Λαμπέτη, κόρτασε τη δύναμή μου,
Μέσα στα στήθια σου θέλω να βρω
στερνό λημέρι μου, θέλω η πνοή μου
να βρη στα σπλάχνα σου τον ουρανό*

*Μόχτα κι επλάκωσαν σαν άγριοι σκύλοι
για το κεφάλι μου...τι καρτερείς;
Φορτώσου τ' άρματα, το καριοφίλι,*

κόψε με γρήγορα..μη μ' αρνηθής

Λαμπέτη, σφόγγισε, τρίψε με κόμα
το γιαταγάρι σου, κι είναι θολό
Πως κλαις; .. τι δέρνεσαι; Τρίψε το ακόμα
Μην τρέμεις...ζύγωσε ..δως μου να ιδώ

Το αίμα τα' άπιστο με το δικό μου
δε θέλω επάνω του ν' ανταμωθή
φαρμάκι αγλύκαντο μες στο λαιμό μου
δε θέλω σύντροφο κάτου στη γη

Χτύπα Λαμπέτη μου ! 'Απλωσε. Πιάσε
σφίξε στα δάχτυλα τ' άσπρα μαλλιά
Τα χέρια εσταύρωσα...Μη με φοβάσαι
Κόψε με...πάρε με στην αγκαλιά

Ολόρθο επέταξε τ' άξιο λεπίδι
τ' αγέρι εξέσχισε, παίρνει φτερό
άστραψ', εσφύριξε γοργό σα φίδι
το δέντρο ελύγισε στη γη νεκρό

Βαριά σπαράζει φοβερή στο χέρι του Λαμπέτη
Η κάρα τ' Αστραπόγιαννου. Το μάτι ανταριασμένο
του σκοτωμένου τρεις φορές ανεβοκατεβαίνει
και βασιλεύει σκοτεινό. Στο μέτωπό του η νύχτα
άλλο σημάδι οπίσω της παρά στ' ακνό το στόμα,
σα μian αχτίδα φεγγαριού στο μάρμαρο του τάφου,
ένα χαμόγελο βουβό, νεκρό, σαβανωμένο
στου γέροντα τ' αρματολού τα κατάσπρα τα γένια.
Σπρώχνει στη θήκη κόκκινο το γιαταγάρι ο κλέφτης,
κι αρπάζει το δισάκι του! Στη μια μεριά φορτώνει
το κριθινό του το ψωμί, στην άλλη ματωμένο
το λείψανό του τ' ακριβό. Το δάχτυλό του βάφει
στο αίμα, π' άφριζε στη γη, σταυρώνει το κουφάρι
και χάνεται στη λαγκαδιά...Καπνός ο πεζοδρόμος

[βλ. «ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ΠΑΠΥΡΟΥ» Αθήνα 1971, σελ. 48-55]